

כ"ב בחשוון, תש"ף, 20.11.2019

גיליון מס' 685

פרשת חיי שרה

אָהֲלֵן נָשׁוּל אִמּוֹהוֹת

מאת מיכל אפרתי, עין הנצי"ב

אחרי המסע של עבד אברהם לחרן והמבחן שהוא עושה, מגיעה רבקה אל יצחק. הפסוק המתאר את נישואיהם אומר כך: **וַיְבָאָה יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רַבֵּקָה וְתָהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָה וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ (כד, סז)**

את הקשר בין אהבתו של יצחק לרבקה, לבין ניחומיו על מות אמו מסביר המדרש: "כל ימים שהיתה שרה קיימת היה ענן קשור על פתח אהלה, כיון שמתה פסק אותו ענן, וכיון שבאת רבקה חזר אותו ענן, כל ימים שהיתה שרה קיימת היו דלתות פתוחות לרוחה, וכיון שמתה שרה פסקה אותה הרוחה, וכיון שבאת רבקה חזרה אותה הרוחה, וכל ימים שהיתה שרה קיימת היה ברכה משולחת בעיסה וכיון שמתה שרה פסקה אותה הברכה, כיון שבאת רבקה חזרה, כל ימים שהיתה שרה קיימת היה נר דולק מלילי שבת ועד לילי שבת וכיון שמתה פסק אותו הנר, וכיון שבאת רבקה חזר" (בראשית רבה פרשה ס).

רבקה, בהתנהגותה ובמעשיה, מזכירה ליצחק את אמו וממלאה את החור שנפער בו עם מותה.

מדוע בוחר המדרש לתאר את ההוויה של רבקה (ושל שרה) דווקא דרך ענן, נר ועיסה?

המוטיבים הללו שולחים אותנו אל המשנה במסכת שבת (ב,ו): "על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר". כאן מחליפה הנידה את הענן. הנר והעיסה נשארו בעינם. הדמיון בין שני המקורות הללו הביא רבים לפרש שהענן באהלה של שרה הוא ביטוי צנוע לטהרת הבית.

ועדיין, מה מסמלים שלושת המוטיבים הללו? מדוע הם מסמלים את רוחן של האמהות ומדוע נשים מתו בגללם בלידה? (ובכנות – הרי יש מצוות יותר חמורות. מה עם שבת? חמץ בפסח?)

שני התלמודים נדרשו לשאלה זו. ברשותכם, אוותר כאן על המדרש המופיע בירושלמי (שמצוות אלו ניתנו לאשה כדי לכפר על חטא גן העדן שהיא אחראית לו), גם כי אני לא אוהבת אותו וגם כי הוגבלתי מאוד במספר המילים.

המדרש בבבלי (שבת, לא ע"ב) אומר כך -

"... כדדרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא:

אמר הקדוש ברוך הוא: רביעית דם נתתי בכם - על עסקי דם הזהרתי אתכם,

ראשית קראתי אתכם - על עסקי ראשית הזהרתי אתכם,

נשמה שנתתי בכם קרויה נר - על עסקי נר הזהרתי אתכם.

אם אתם מקיימים אותם - מוטב, ואם לאו - הריני נוטל נשמתכם".

הבבלי לא מייחס את המצוות הללו דווקא לאשה אלא לעם ישראל כולו. מצוות אלו מסמלות את קיומו של האדם. אדם מורכב מגוף (הבצק), נפש (הדם הוא הנפש) ונשמה (נר ה' נשמת אדם). הגוף הוא החומר האורגני, הנפש היא היכולת לגרום לגוף לתפקד (מה שמכונה 'הנפש הבהמית') והנשמה היא הרוח, השכל והאמונה. אדם לא יכול להתקיים בלי אחד מהמרכיבים הללו. ולכן אומר הקב"ה - אם אתם לא שומרים על המצוות המסמלות את קיומכם - אין לכם קיום.

ולא רק את קיומו של האדם מסמלות המצוות אלא גם את קיומו ומהותו של עם ישראל כעם. גם לו יש גוף-הקבוצה האתנית הנקראת 'עם ישראל', יש לו נפש-קיום פיזי מדיני של העם, ונשמה-הייעוד של עמ"י בעולם-להיות אור לגויים, לשמור תורה ומצוות ועוד. אם עם ישראל לא ישמור על אחד מהמרכיבים הללו – גם הוא לא יתקיים.

אז למה בלידה? בהמשך המדרש, מסבירים האמוראים שלידה היא זמן שבו מרחפת על האשה סכנת מוות ומידת הדין מתגברת.

ולמה דווקא נשים? אז זהו שלא. גם גברים עלולים למות בשל 3 מצוות אלו. מתי? כשהם במצב של סכנה. למשל, במעבר על גשר.

אָהֶלֶן של האימהות מסמל את אבני הבניין של עם ישראל וקורא לנו לשים לב שגם באהל הפרטי שלנו מצויות כל אחת מהאבנים הללו.

מיכל אפרתי, נשואה לשי ואמא לשלושה חמודים. יועצת הלכה ומורה בבית הספר 'מרכז לענייני חינוך' מילאנו. בת **כפר עציון** וחברה-תושבת **בעין הנצי"ב**. נמצאת בימים אלו בשליחות במילאנו, איטליה ומתגעגעת מאוד לארץ.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il